

Fuggerek és Mediciek,

avagy a mohácsi csata alatti mélyvízi áramlatok...

„A magyarok a legnagyobb örömben, szinte újjászületve térnek házukba, hogy megszabadultak az idegen uralomtól”, írja a lengyel nagykövet Mohácsot követően Budáról Krakkóba Zsigmond királynak, a néhai II. Ulászló öccsének.

Isten kifürkészhetetlen akaratából ezen az augusztus végi napon fullasztó a forróság, éppen vihar közeledik. Drágffy János közép-szolnoki és krasznai örökös főispán, temesi gróf, országbíró, a Szent Korona nemzetének zászlótartójaként az uralkodó közvetlen közelében szálegyenes tartással, az ősi hagyományoknak megfelelően sarkantyú nélkül ül a lován. Kezében a Magyarok Nagyasszonyával, a Boldogasszonnyal ékesített lobogó. Tökéletesen tisztában van azzal, hogy meg fog halni. Azzal is, hogy talán sohasem volt lényegesebb valódi értékeket felmutatni, mint éppen most. Életét az Úrnak, az Örökkévalónak ajánlja. A rendíthetetlen hűség, kötelesség és becsület útját járja. Szellemisségében a magasabb rendű korok – mint például a középkor – értékeinek képviselője. Közvetlenül az összecsapás előtt a csatamezőn végrendelkezik, megmentve ezzel a küldönc, a félig-meddig még gyermek apródja életét: „A vezérek hasonlását, a királynak tévelygését, a vitézeknek engedetlenségét szemlélvén...” Később meglelt, vérbe fagyott teste a szűzmáriás lobogót óvja-védi.

A huszonéves, tűzrőlpattant, kissé férfias természetű Habsburg Mária éjszaka Pozsony felé „vágat fakó lován”. Budáról menekül. Igazából még azt sem tudja, hogy az amúgy kedvére való, hűszéves férje – a nemesség által a harc élére kényszerített –, II. Lajos él-e avagy hal-e. A királyt lényegében *Brandenburgi György bajor örgróf készíti fel az uralkodásra: „Gyermekkortól fogva rosszul nevelték, fajtalanokodásra csábították, tánczra tanították s nem arra, hogy a hazát védje. Minden húshagyó (farsangi) napon démoni orgiákban részesítették”* – írja Szerémi György udvari káplán. Ugyanő – másokkal együtt – Máriáról mint „latornőről” („latrunculáról”) szól, aki „a hóbertos Miksa császár udvarából, a szabad szellemű és erkölcsöt nem ismerő németalföldi környezetből” kerül földünkre. *Egy külországi szemtanú, az olasz Massaro így ír: „A királyt naponta 6-7-szer lakmároztatják és szerfelett itatják, emellett fényes dáridókat rendeznek udvaránál s minden este megtáncoltatják, éjjelkor pedig újra étkeztetik. Ebbeli mesterei, Del Burgo császári követ és a Brandenburgi örgróf, kik a királynéval és ennek kisasszonyaival virradtig tánczolnak”. Giovanni de Burgio vatiká-*

ni megbízott szerint Habsburg Mária oly mértékben tékozló, hogy két ország jövedelme sem volna neki elegendő, valamint szová teszi, hogy: „A budai királyi udvart a németiség árasztotta el, ez szolgálta ki a királyt ágyban, asztalnál, termekben, tanácsban, erdőben egyaránt.” 1523-ban egy németújhelyi megbeszélés tapasztalatainak örvén az egri püspök keserűen állapítja meg: „Hogy a király míg korban fejlődik, szellemileg hanyatlik és meg van rontva erkölcsében; udvarnokai nem tisztelik s nem félnek tőle; bárki szabadon léphet termeibe; nem ritkán mezítelenül jelenik meg udvarnokai előtt; bárki hívatlanul asztalához ül; illetlen tréfákat űznek előtte, sőt vele is; a tanácsüléseken szórakozott és szótalan; a templomban nem imádkozik, vadászatok és egyéb szórakozások foglalják el egész idejét...” A seregnek Mohács felé indultában Szerémi György döbönt tanúja: „Amikor udvari emberei kérdezték tőle: »Uram, nekünk pedig mi a teendőnk itt Budán?« Lajos erre így felelt: »Jól foglalkoztatok a kutyácskákkal, hetenként kétszer mossátok meg őket.«”

A fejvesztett menekülés során, a város védelmének megszervezése helyett, Habsburg Mária mellett lovagol az öccse beházasodása révén Fugger rokon, a harmincéves, ereje teljében lévő főúri nábob, Thurzó Elek. A kor eszmei zűrzavarrát mutatja, hogy mindketten, félig-meddig titokban, Luther csodálói, lelkes „reformerek”. Bár a királynő majd Németalföld uralkodónőjeként sem engedheti meg magának, hogy föladjon katolikus vallását, azonban bizalmasa később áttér az evangélikus hitre. Emellett az is összefűzi őket, hogy leveleznek Rotterdami Erasmusmal, a kor egyik megmondóemberével, aki elvont erényekbe csomagolva találja a hazafiatlan bomlasztással fenyegető „önmegvalósítás és nemzetköziség”, valamint a pacifista farizeizmus modernista tanait (vö.: a liberális „alternatív pedagógia” elveivel). A szakrális hagyomány Istenközpontúsága vagy másképp kifejezve, „halhatatlanság gyümölcs” központúsága nem igazán jó talaj a reneszánsz-humanista „Új Kor” („New Age”) evilágiság-központúságának, azaz a modernista hagyomány élet-(ész-) kultuszának, tehát „tudás-gyümölcs” istenítésének.

A legbefolyásosabb udvari csoport – Habsburg Mária és Thurzó Elek melletti – harmadik kulcsembere a XV. század végén Magyarországon menedéket lelő Snéor Zálmon (Fortunatus Imre), az 1492-es Alhambra-rendelet által kitoloncolt szefárd bankárnemzettség képviselője, akiket a muszlimokkal együtt száműznek Spanyolországból. A minden irányba rejtélyes kapcsolatokkal és hatalmas összegekkel rendelkező, 1520-tól „alkincstárnokká” emelt bizalmas közvetlenül a csata előtt Budán meghal. Idős már, hetvenhat éves. Mégis makacsul tartja magát a

híresztelés, hogy a Habsburgok kétkulacssóssággal vádolván – a kor divatjának megfelelően – megmérgezték. Igaz, ami igaz, Budán található, Szent György téri palotájához fűződik az a nagy port kavart eset, hogy a menetrendszerűen ott dorbézoló udvari párt vezetői nem hajlandóak az életét kockáztató, lóhalálában érkező déli végvári követnek a szállásra és ellátásra szükséges pénzt sem összedobni. Erre vonatkozóan írja Burgio vatikáni követ: *„Ha Magyarországot a veszélyek örvényéből három forint árán ki lehetne ragadni, nem akadna három ember, ki ezt az áldozatot meghozná.”* A „fukar” Fugger-bankház és Thurzó Elek főkincstárnok mellett főképpen őt hibáztatják a királysági bevételek elsikkasztásáért, az 1521 utáni, igen komoly, ötven százalékos pénzromlás előidézéséért és a déli védelem kulcsának számító Nándorfehérvár elestéért, ahol – valóban – se pénz, se posztó, se megfelelő felszerelés, sem pedig felmentő hadak (vö.: *Móricz Zsigmond: „Fortunatus”*). *Mindazonáltal várvédő honvédjeink fittyet hánytak koruk fordítottóság lényegiségű, modernista divateszméire. A kedvezőtlen körülmények dacára is orszálánként küzdenek. Akárcsak Szabácsnál, majd Temesvárnál, Gyulánál, Drégelynél és Szigetvárnál – a magasrendű szittyá ősök tiszteletére –, ez alkalommal is önkéntes életáldozatot mutatnak be a haza oltáránál (vö.: a szintén turáni eredetű szamuráj erényekkel). Mikor készülnek ezekről a messze-világító történelmi eseményekről megfelelő, felesleges tréfálkozástól mentes filmek mondjuk Mel Gibson, John Woo vagy Szergej Bodrov rendezésében?*

Öt évvel később a „másként gondolkodók” Habsburg Mária-féle menekülő csapatával tart Oláh Miklós, a fiatal, humanista udvaronc, a későbbi ellenreformátor püspök és író, valamint az idős, megcsömörlött, Pozsonyban – a nemzeti vagyon „őrzése” címén – majd egyfajta, pár napos dacos struccpolitikát bemutató Bornemissza János is. Mint látható, a Nyugat eme XV–XVI. századi „Új Kor”-ában, a gyakorlati természetű személyes érdekek és a magasabb rendű eszmények küzdelmes viszonyában, sokaknál már rendre az előbbieket fontossága kerekedik felül (vö.: A rudolfsteineriánus Vekerdy Tamás sztárpszichológus, a Waldorf iskolák honi atyja szerint: *„...a názareti mester – lúzer (...) De lúzer minden tanítványa és apostola is, mert megölték őket.”*). A lényeg tehát a „győzelem”, a „túlélés”, ami mindent felülír. A Bűn viszonylagossá lesz, aminek következtében – mint a korabeli szerző, Luigi Tubero dalmát apát írja – *„a bujálkodás, tétlenség, viszálykodás, pénztelenség és királymegvetés”* válik jellemzővé. Ráadásul eme ijesztő nyugati szellemi hanyatlás takarva vagyon – a túlfinomult tudás, a tudományosság, a profán életvágy, a hódítás – a dolgok világának ezerarcú, elbájoló fátylával. *Érdemes összehasonlítani a XV. század első fe-*

leben alkotó oroszországi Feofan Grek „Krisztus színeváltozása” és tanítványa, Szent Andrej Rubljov „Szentháromság” című szakrális – „istenember” ihletettséggű – ikonjainak szellemiségét a velük nagyjából egy időben tevékenykedő brüsszeli Jan van Eyck „Arnolfini házaspár”, illetve a „Genti-oltárkép” modernista hagyományt képviselő reneszánsz „emberisteni” mondanivalójával.

Mivel a bizalom sebet kap a lelkekben, a viselkedés követhetetlenül bonyolulttá, kimódolttá, elviselhetetlenül őszintétlenné válik. A közönséghez tartozás védereje esetlegesedik, nő a magárahagyatottság, a „kaparj kurta” érzete. A nemes nem családfió, a jobbágy nem családtag többé. A tekintélytiszteletet, a kölcsönös megbecsülést, a hűséget és a kötelességtudatot felváltja a nyers erőszak, a kötelező haverkodás és az „egyenlőség” követelése, bármit is jelentsen ez. Európa-szerte rettenetes kegyetlenkedésekkel kísért vallás- és parasztháborúk törnek ki. A XV–XVI. században virágoznak fel a nagy nemzetközi szervezeti hálóval rendelkező bankárházak, elszaporodnak a titkos társaságok, felüti a fejét a napjainkban is kísértő globalista utópia, az ideális Világállam-Falanszter hangyatársadalmának bizarr eszméje. Felbukkan a törvénytelen gyermekeivel dinasztikus politikát folytató VIII. Ince pápa (1484–1492), a „Vénusz vonzásában élő” VI. Sándor pápa (1492–1493) és fia, a többszörös gyilkos, hírhedetten gátlástalan Cesare Borgia. 1532-ben megjelenik Niccolò Machiavelli műve, „A Fejedelem”. Több mint érdekes, hogy az írás egyik kedvenc uralkodója, Mátyás király feleségének, Beatrixnek az apja, nápolyi Ferdinánd. Mindezek alapján az értékek fölötti komoly töprengés – voltaképp a reformáció és a tridenti zsinat (1545–1563) összehívása is – teljesen indokoltnak tűnik. Ha jól meggondoljuk, a protestantizmus és az ellenreformáció, a XVII. századi nagy kettős, Bethlen Gábor és Pázmány Péter suba alatti, hazafias indíttatású összjátéka nélkül még sokkal nehezebb sorsra juthatna Magyarország...

Azonban a XV–XVI. században a leglényegesebb mélyáramlat, hogy „délen” lassacskán a Medici-bankház, „északon” pedig a Fugger-bankház veszi át a nyugati világ pénzügyei fölötti ellenőrzést. Ezen előbbi hatalmát, a vagyoni ügyletek és a keleti selyemkereskedelem mellett, a talán még jövedelmezőbb XIV. századi angliai gypjúüzlettel alapozza meg, amikor is a bekerítések során, fegyveres erőszakkal, tízezerrel úzik el a bérlő, szabad parasztokat, hogy azok aztán kínjukban a városi textilüzemekben elhelyezkedve a volt földjükön legeltetett birkák szőrét éhbérrért feldolgozzák (pauperizálódás). Mindezen túl Cosimo de Medici a konstanzi zsinatot követően, 1418-ban átveszi a Vatikán pénzügyeinek intézését is. Azonban sem pápa-, sem uralkodóválasztás nem történhet a Fuggerek megkerülé-

sével sem, amiből kifolyólag – mivel két dudás nem fér meg egy csárdában – borítékolható a nagy háttérhatalmi központok versengésének fokozódása. Eme torzsalkodás keltette hullámozás a XVI. századra meghatározóvá válik. Mindkét erőcsoport természetesen nyakig benne van az egész Nyugatot megrengető „búcsúcédula” üzletben is. Egyfelől Giovanni de Medici – a pápaválasztáson a Fugger-jelölt Bakócz Tamás esztergomi érseket legyőző – X. Leo, másfelől az „északi” lekötöztetett, Albert mainzi érsek révén. Mindez aztán – egyfajta utolsó cseppként a pohárban – végül Luther Márton nyílt fellépéséhez vezet, aki 1517 októberében nyilvánosságra hozza kilencvenöt tételből álló tézisgyűjteményét. 1519-ben V. Habsburg Károly az „északiak” nagyvonalú kölcsönéből szorítja ki vetélytársát, a „déliak” pártolta francia Valois Ferenc királyt, és foglalja el a német-római császári trónt. A Medici uralom alatt álló Vatikán 1521-ben kiátkozza Luthert, melyre válaszul az ellenoldal épenséggel támogatni kezdi a reformátort, olyanmódra, hogy szobra az augsburgi Fugger-házon máig megtekinthető. Mindez Magyarországon úgy csapódik le, hogy Fároszként világító Mátyás királyunk ádáz ellenfele, Habsburg Frigyes, majd II. Ulászló, II. Lajos, valamint V. Károly és Ferdinánd mögött a Fugger-bankház, míg Mátyás „fekete özvegye” – a sokak öröme végre kiebrudalt, korlátolt, egyben gátlástalan nápolyi reneszánsz intrikus –, Beatrix királynő, később pedig a franciák és az Oszmán Birodalom szövetsége mögött a Medici-bankház diszkrét árnyéka sejlik fel. A hazafias Szapolyai-párt – és vele az ország – e két, egymásnak feszülő hullámtorony között próbál levegőhöz jutni.

A mohácsi csatavesztést követő nap éjszakáján a budai Logodi utca környékén fáklák lobognak, nagy pakolás zajlik. A sikátorok mélyéről gyülekezők egyre fenyegetőbb csoportjai elől menekül a módosabb „lutheránia”, vagyis a német polgárság. A vár lábánál, a Duna-parton a királynő főleg németalföldi (holland, illetve valon) udvaronchada ötven uszályt (!) rakat meg a Magyar Királyi Palota és Kincstár vagyonával (vö.: Kun Béla 1919-es Bécsbe menekülését az államkasszával). Majd ebből állja az ország nyugati részének megszállását a morgoló Habsburg Ferdinánd. Ófelségét ugyanis kedve ellenére mozdította ki megszokott Spanyolországából szigorú bátyja, V. Károly, német-római császár. Egyszersmind kiürítették a Magyar Királyi Levéltár is, amelynek irataiból többek között nemzeti emlékezetünk felbecsülhetetlen értékű krónikásai – Anonymus, Kézai Keszi Simon szerzetesek és Thuróczy János, világi ítélőmester – dolgoztak. Kun Pál esztergomi hajóskapitány mindezt nem nézi bárgyún. Megtámadja az uszályrajt, párat elsüllyeszt, ám embereinek egy része, nem megengedhető módon, bosszúszomjas erőszakot tesznek Habsburg Mária könnyűvérű hírben álló

udvarhölgyein, és gúnyolódó-tobzódó táncot lejtenek ruházataikban. Mindazonáltal ezen sajnálatos eseményhez tartozik az az előzmény is, hogy a királynő a ledolgozott munkabér kifizetése helyett – cseh zsoldos palotaóreivel – elkergetti a dunai naszádosokat. Hirtelen köddé válik a közvetlenül Mohács előtt alakult udvarparti Kalandosok Titkos Társasága is. Holott az 1526-os rákosi országgyűlésen még az ő serénykedő aknamunkájuk eredményeképpen fosztják meg nádori méltóságától a nemzeti erők képviselőjét, Werbőczy Istvánt, az 1514-ben elkészült, méltán nevezetes Hármaskönyv (Tripartitum) törvénygyűjtemény összeállítóját, mely évszázadokig mintegy nem hivatalos, ám a gyakorlatban alkalmazott Alkotmányként védi a hazát. Mindazonáltal a drámai események hatására egyik vezetőjük, Pöstyéni Gergely szívében mégis feltámad a felelősségérzet. Bűnbánatot gyakorol, és a nehéz időkben is helytálló, magas rangú segítőtje lesz a Szapolyai János vezette nemzeti erőinknek.

„*De maradjunk a menekülő királynénál és az örvendező magyaroknál. Vegyük tudomásul, hogy »szinte újjászülettek« a mohácsi csatavesztés hírére, amint azt a lengyel követ írja; újjászülettek, mert megszabadultak az idegen uralomtól. (...) Soha még ország nem örült annyira egy csata elvesztésnek, mint most.*” – írja az eseményekről Nemeskürty István az „Önfia vágta sebé” című – egyébiránt picit talán a „nemzetköziség” elvárásainak irányába hajló – könyvében. (Az amúgy jeles, nagytudású szerző mentségére szolgáljon egyrészt, hogy 1975-ben ettől eltérő szellemben nem igazán lehetett múltunk sorsfordító eseményeivel kapcsolatban komolyabb művet megjelentetni, másrészt sok olyan adatot közöl, ami másfajta értelmezések lehetőségének is tág teret ad, esetleg szándékkal szervezve így alkotását.) Elgondolkodtató például, hogy katonailag voltaképp egyáltalán nem indokolt a pánik: „*Mohács miatt nem feltétlenül kellett volna menekülni Budáról. Mohácsnál ugyanis mindössze annyi történt, hogy egy szedett-vedett, rosszul vezetett és begyakorlatlan sereget augusztus 29-én (...) megfutamítottak; igen nagyszámú – egyesek szerint kettőezer, mások szerint (...) négy és fél ezer – nemesurat, hadifoglyot kivégeztek. A király eltűnt, nyoma veszett. Ez nagy tragédia. Mégsem végzetes, mégsem »vész«*” – folytatja Nemeskürty. Kétségtelen, hogy a török beszámolók a számarányokban jelentős mértékben elfogultak. A hozzávetőlegesen huszonhatezres magyar seregből valószínűleg tízezer alatt marad a veszteség, aminek csaknem egynegyede cseh zsoldos palotaőr, illetve kisebb részt lengyel segéderő. A hazai hadak jelentősebb része érintetlen marad. A pilismaróti szekérvár körüli mészárláskor többen halnak meg, mint itt. „*Így hát Mária pánik-szerű futása legalábbis furcsa. Persze csak ak-*

kor, ha a török elől szalad. Mária azonban a magyarok elől menekül” – vonja le a következtetést Nemeskürty István. Ha megnézzük, hogyan vélekedik bukásának okairól maga a királynő, jellegzetes felelősségáthárítással találkozunk. Pozsonyba érkezvén ugyanis első dolgai között szerepel, hogy oklevelet bocsásson ki, amelyben minden zsidó kereskedőt megfoszt javaitól, mivel őket hibáztatja „a közhivatalok lezüllesztéséért, a kincstári jövedelmek sikkasztásáért, a hadiszolgálat mulasztásaiért”, valamint az ütközet elvesztését is lényegében „ocsmány és uzsorás kalmárkodásuk” eredményének tudja be.

Igazságos Mátyás királyunk vasmarka alatt a hitelezés gyakorlata a „*jut is, marad is*” elv alapján megfelelően szabályozott, ami valójában az üzleti életnek is kedvező légkört teremt. Az 1490-ben, negyvenhét évesen, gyanús körülmények között bekövetkezett halála utáni felelőtlen, öncélú és mohó „Jagello-vezetés” – valójában gyarmati jellegű Fugger – következtében zuhanórepülésbe kezd a gazdaság. Elszabadulnak a kamatok, ami miatt már 1494-ben és 1496-ban is komoly összetűzések történnek Budán. A feszültség egészen a mohácsi csatáig fennmarad, sőt a helyzet egyre fenyegetőbbnek tűnik. Így nem meglepő, hogy a török közeledésének a hírére – Josef Kohen orvos, budai szemtanú szerint – „*a zsidók a városban maradtak*”, és a szefárd József ben Slómó vezetésével küldöttség indul Dunaföldvára Szulejmán elé. A találkozás során a Török Birodalomba történő bevándorlási kérelmet nyújtanak be, mely kérés meghallgatásra talál, és csak 1541-ben tér vissza egy részük Budára a Szultán seregeivel. Nyilván nem titok előttük, hogy I. Ferenc francia király közvetítésével jelentős spanyol szefárd bankárcsaládok nyernek menedéket, és érnek el komoly befolyást az Oszmán Birodalomban. Talán elég, ha a Granadából származó József Hamonra vagy fiára, az 1554-ben elhunyt Móse Hamonra utalunk, aki Nagy Szulejmán egyik legfőbb bizalmasa. Ez idő tájt érkezik Antwerpenből Törökországba a híres portugál Mendez-Nászik bankárcsalád is, akiknek hatalmas vállalkozásai még a francia királynak vagy az éppen amerikai világbirodalmát építgető spanyol királynak is hiteleznek. Egy francia utazó 1547-ből származó beszámolója egyenesen egyfajta „*zsidó aranykorról*” beszél, mely szerint „*oly mértékben átvették Törökország forgalmát és kereskedelmét, hogy a török gazdaság teljesen az ő kezükben van*”. Ráadásul 1551-ben Habsburg Ferdinánd ismét kötelezővé teszi a felső ruházaton viselt sárga folt kitűzését – amit Mátyás király beszüntetett –, mely miatt újabb kivándorlási hullám indul el a hódoltsági területekre. Mindazonáltal, mivel pénzről van szó, az Oszmán Birodalomban is léteznek feszültségek. Például a népszerű Musztafa szultánfi túlzottan közösségellenesnek érzi a kialakult helyzetet, viszont 1553-ban olyannyira elbukja az

örökösödésért folyó küzdelmet, hogy bizalmatlaná vált apja – az idősödő Szulejmán – egy hadi felvonulás örvén saját sátrában gyilkoltatja le, majd testét elrettentésül közszemlére bocsátja. A Mohács utáni, 1526-os székesfehérvári koronázó országgyűlés is alkot ugyan a zsidóság száműzetéséről egy rendeletet, ám Szapolyai, immáron I. János király, ezt nem írja alá, így az nem lép törvényerőre. A nyugati hadak 1686-os budai ostromának során a zsidó lakosság vállalva védi a várat az utolsó vérig harcoló hős Abdurrahmán Abdi Arnaut pasával. A küzdelmet túlélő Schulhof Izsák így érzékelteti a hódoltsági életérzést: „*Buda szent gyülekezetében laktam. A város a török birodalom uralma alatt állott, s lakozásunk viruló volt, akár a zöldellő olajfa, biztonságos és nyugalmas. (...) Az ellenség bejött a városba, az utcákon és tereken tombol, és betör a házainkba, elvesztünk, mindnyáján elvesztünk!*”

Szulejmán szultán a győztes mohácsi csatát követően jutalomként szabad rablást engedélyezve kifosztja Pécs városát, majd óvatosan felmegy Budáig. Frangepán Kristóf gróf érintetlen, harcedzett délnyugati dandárja a török után megy, és Székesfehérvárnál egy egész hadosztályt megsemmisít. A dúlás azonban az ország túlnyomó részét nem érinti. Szapolyai Szegednél időző jelentős hadereje nem mozdul. A Padisah hat hét után maradéktalanul kivonul az országból. Nemeskürty írja: „*Nemhogy »mohácsi vészről« nem beszélhetünk tehát, hanem inkább azt kell megállapítanunk, hogy Magyarország ilyen szerencsésen még egyetlen katonai vereséget sem vészelt át, mint ezt.*” A Porta – Nándorfehérvár és Szabács kivételével – mindent, még a Szerémséget is Szapolyai uralma alá rendeli. Az Oszmán Birodalom számára ugyanis a sok veszéllyel és költséggel járó megszállás helyett sokkal megfelelőbb lenne, ha a Magyar Királyságot egy keresztény vazallus állammá tudná alakítani, amely aztán ellátást, segédcsapatokat és szabad utat biztosítana számára Bécs felé. Ennek érdekében még II. Lajossal is tárgyalni próbál, de törekvése a király messzemenő Habsburg elkötelezettsége miatt nem vezethet eredményre. Így a Padisah számára nem marad más hátra, minthogy – olasz és francia tüzerekkel erősítve – nekiveselkedjen Nándorfehérvár 1521-es megvívásának. Az 1526-os támadást egy még fajsúlyosabb körülmény sürgeti, ugyanis 1525 novemberében, a páviai ütközetben V. Károly váratlanul legyőzi és fogságba ejti I. Ferenc francia királyt. Ennek hatására édesanyja, Savoyai Lujza lélekszakadva rohan a törökhöz segítségért, mely közeledés végül egy komoly (mintegy háromszáz éves) szövetséget alapoz meg, ami egyébiránt nincs túlzottan a Medici-bankház ellenére.

„*Ez ország soha több kárt, soha több pusztulást, nagyobb veszélyt nem szenvedett, mint midőn nem saját, hanem idegen nyelvű urak bírták s kormányozták... Ezért királyunkul senkit*

nem választunk, hanem csupán s egyedül a kormányzasi hivatalra alkalmas és képes magyart!” – mondja ki az 1505-ös rákosi országgyűlés, melynek nyomán 1526-ban, végre-valahára, egy magyar főnemest, Szapolyai Jánost kenünk fel a Szent Koronával. Frangepán Kristóf gróf, a nagyszerű hazafi, valamint kipróbált hadvezér és egy sokat látott szerb szövetséges vezető is sürgeti, hogy most, azonnal le kell csapnunk a Habsburg-pártiakra Pozsonyban, ki kell vernünk őket az országból, nem szabad késlekedni. Ehelyett azonban – valószínűleg a bennünk, magyarokban élő, megmagyarázhatatlan, Nyugat iránt érzett viszonzatlan szerelmi vonzódás okán – Szapolyai János békítő küldöttséget meneszt Ferdinándhoz, és az ősi szövetségkötési hagyományt követve megkéri Habsburg Mária kezét. Ezek után értékes heteket tölt el a válaszra várva, természetesen hiába, így végül Buda felé vonul. Igazi diadalmenet ez. Amerre elhalad, mindenhol csapatostul, mámorosan üdvözlí a lakosság. Mint Szerémi írja: „A néptömeg messiásként várta János vajdát.” Közben Habsburg Ferdinánd börtönbe veti követünket, majd pár hónap múltán ellenkirállyá koronáztatja magát, Mária pedig meg sem áll Németalföldig. A császári csapatok 1528-ra kiszorítják Magyarországról a feleslegesen jóindulatúnak bizonyult I. János királyt, aki Lengyelországba menekül. Ám a török ezt nem nézheti tétlenül. Megköti Szapolyaival azt a szerződést, amit annak idején már II. Lajossal is szeretett volna, és 1529-ben az éberségre intő mohácsi csata helyszínén visszaemeli a trónra. Ezt követően magyar segéderőkkel kiegészülve Bécsre támad, ahol viszont kudarcot vall. 1530-ban viszont Szapolyai, komoly török csapatokkal karöltve, sikeresen megvédi Budát Roggendorf császári hadvezérrel szemben.

I. János király következő nagy éve 1539. Az idősödő, ötvenkét éves uralkodó feleségül veszi a húszéves Izabella hercegnőt, Jagello Kázmér lengyel király leányát. Egy év múltán fiúgyermek születik. Szapolyainak éppen a tordai országgyűlés kapcsán vannak feladatai, amikor érkezik az örömhír. Az embert próbáló nyári hőség dacára boldogságában körbenyargalja a tábornok. Felzendül mindenki, hatalmas a vívatozás! Mégsem az idegen Habsburgok öröklík meg a honi trónt! Pár napra rá nagy felhevültségében rosszul lesz. Halálos ágyán az országot hű pálos szerzetesére, kiváló politikusára – a korábbi vitéz délvidéki hadnagyra –, György baráttra bízza, aki majd ol-tár előtti mártírhalálával is bizonyítja, hogy magyarnak lenni nem feltétlenül származás kérdése, inkább az, hogy valaki képes-e a saját élete fölé rendelni a magyarság sorsát. Hogyan is mondja Márai Sándor a *Mennyből az angyal* című versében? „Egyik érti, másik nem érti. / Fejük csóválják, sok ez, soknak. / Imádkoznak vagy iszonyodnak, / Mert más lóg a fán, nem cukorkák: / Népek Krisztusa, Magyarország.”

Az erőviszonyok végül úgy alakulnak, hogy az ország nyugati része voltaképp Habsburg megszállás alá kerül, a nemzetiek pedig – jobbra török támogatással – szilárdan tartják Kelet-Magyarországot. Kénytelen-kelletlen magyar magyarnak is feszül. A két terület között azonban egy hatalmi úr keletkezik, melyet, ha nem a Porta, akkor előbb-utóbb a nyugatiak töltenének ki. 1541 augusztusában lejár a „türelmi idő”, Szuljemán szultán megszállja az ország középső részét. A jó öreg budai lakos, Szerémi György, kortárs szemtanúnk írja: „A magyarok szívesen átadták volna a németnek a budai várat, de volt három okuk a magyaroknak, hogy ezt ne tegyék. Először: Hogyha bejönnének, vagy beengednék őket Budára, akkor végül ezt a németek nem tudnák megvédeni a törökök császára ellen; másodsor: a németek nem kedveznének sem a magyar előkelőknek, sem a nemeseknek, hanem a magyarokat egyszerre mind kiirtanák egy szálíg; harmadszor azért, mert a magyarok a törökök császárával szemben esküszegők lennének, a császár pedig meg tudná tartani hatalmával Budát a németek ellenében.” Végül mindig Istené az utolsó szó.

Homolya Gábor: Sarlapács